

Duurzaamheidsverslag 2022

Inhoud

Inleiding	1
Speerpunten en doelstellingen	1
Leeswijzer	1
Stand van zaken.....	2
Ontwikkelingen in de sector.....	2
Klimaatmitigatie	2
Circulaire Economie.....	5
Maatschappelijk verantwoord waterschap.....	7
Tot slot.....	8

Inleiding

In 2021 is het Duurzaamheidsbeleid voor de periode 2022-2027 vastgesteld. Dit beleid is een herziening van eerdere beleidsstukken uit 2010 en 2017. Herziening was nodig omdat er veel ontwikkelingen waren geweest en nieuwe inzichten waren ontstaan met betrekking tot duurzaamheid. Ook waren er verschillende nieuwe (inter-) nationale afspraken gemaakt.

Speerpunten en doelstellingen

In onze duurzaamheidsambities en de maatregelen die we willen nemen, redeneren wij vanuit onze kerntaken als regionaal waterbeheerder. We werken aan schoon, veilig en voldoende water. Als waterschap hebben wij direct te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Voor ons is het van belang dat wereldwijd wordt ingezet op mitigatiemaatregelen, om klimaatverandering zoveel mogelijk tegen te gaan. We vinden dat wanneer we dit van anderen vragen, we ook zelf verantwoordelijkheid moeten nemen. We doen dit via de volgende drie lijnen:

- Voor de periode 2022-2027 richt ons duurzaamheidsbeleid zich primair op klimaatmitigatie. Met klimaatmitigatie wordt bedoeld het afremmen en tegengaan van de opwarming van de aarde en daarmee klimaatverandering, hoofdzakelijk door de beperking van de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. In het rapport van het IPCC (augustus 2021), het klimaatpanel van de VN, wordt nadrukkelijk gewaarschuwd voor de snelheid en omvang van klimaatverandering.
- Naast het beperken van de uitstoot van broeikasgassen richt het beleid zich op het thema Circulaire Economie.
- Tot slot hebben we aandacht voor maatschappelijk verantwoord handelen. Als overheidsorganisatie vinden we dat we onze doelen op een verantwoorde manier moeten bereiken, waarbij we oog hebben voor de impact van ons handelen op het milieu en op onze omgeving en de kansen en bedreigingen die daaruit naar voren komen voor mensen en organisaties om ons heen.

In het duurzaamheidsbeleid hebben we onze doelen en maatregelen voor deze thema's afgebakend op basis van handelingsperspectief. We onderscheiden per thema drie categorieën:

- *Duurzame bedrijfsvoering*: gericht op de eigen organisatie, assets en de uitvoering van onze taken, met eigen personeel, materieel en installaties.
- *Duurzaam opdrachtgeverschap*: gericht op de werkzaamheden die wij uitbesteden aan derden.
- *Duurzame gebiedspartner*: we kijken breder dan onze wettelijke verantwoordelijkheden en taken.

Leeswijzer

Het verslag begint met een beschrijving van recente ontwikkelingen rond het thema duurzaamheid in de waterschapsector. Daarna volgt de stand van zaken, uitgewerkt volgens de thema's uit het duurzaamheidsbeleid 2022-2027. Er zijn drie thematische hoofdstukken:

- klimaatmitigatie,
- circulaire economie en
- maatschappelijk verantwoord waterschap.

Per thema geven we een korte toelichting op de stand van zaken binnen ons waterschap, geordend via de handelingsperspectieven: duurzame bedrijfsvoering, duurzaam opdrachtgeverschap en duurzame gebiedspartner. We beschrijven de voortgang van de maatregelen in 2022, die zijn opgenomen in het vastgestelde duurzaamheidsbeleid. De maatregelen die genomen zijn in de jaren die hieraan voorafgingen, behandelen we niet. Deze staan al goed beschreven in het beleid zelf.

Stand van zaken

Ontwikkelingen in de sector

Duurzaamheid staat al jaren in de belangstelling bij waterschappen. De afgelopen jaren hebben we veel duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd, met name op het vlak van het besparen van energie en verminderen van de directe uitstoot van CO₂. Ook is er veel gebeurd aan het benutten van energie uit slib (dat ontstaat bij het zuiveren van afvalwater) en aan eigen opwek.

Binnen de sector bepalen we jaarlijks een CO₂-voetafdruk. Deze werd tot 2021 alleen op basis van daadwerkelijke CO₂-uitstoot bepaald en was fors kleiner geworden. Sinds 2021 worden de broeikasgassen methaan en lachgas meegerekend in de voetafdruk. Deze gassen worden dan omgerekend naar zogenaamde CO₂-equivalenten. Methaan en vooral lachgas zijn veel sterkere broeikasgassen dan CO₂, waardoor ze zwaar meetellen. De verkleining van de voetafdruk is sterk minder geworden.

Het landelijke manifest 'maatschappelijk verantwoord inkopen' is in 2022 doorontwikkeld naar 'maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen'. Door de Unie van Waterschappen is dit manifest vertaald naar de strategie 'duurzaam opdrachtgeverschap waterschappen'. Deze strategie hebben we gebruikt bij het opstellen van ons duurzaamheidsbeleid en ons nieuwe inkoopbeleid. De Unie van Waterschappen ondersteunt via werkgroepen de implementatie.

In 2022 is de routekaart SEB (schoon en emissieloos bouwen) opgeleverd. In dit programma werken de rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en marktpartijen samen aan de opgaven op het gebied van klimaat, natuur en gezondheid. Hoofddoel is een forse reductie van de uitstoot veroorzaakt door mobiele werktuigen en logistieke processen in de bouw.

Klimaatmitigatie

Met de maatregelen in dit thema beperken we de uitstoot van broeikasgassen. Het gaat met name om CO₂, maar methaan en lachgas staan ook steeds meer in de belangstelling. Deze twee gassen hebben een veel sterkere broeikaswerking dan CO₂. We rekenen met CO₂-equivalenten. Dit betekent dat we de uitstoot van andere broeikasgassen omrekenen naar CO₂-uitstoot, volgens de gangbare omrekenfactoren.

De voortgang van de ambities van de waterschappen voor klimaatneutraliteit en duurzaamheid, wordt jaarlijks gerapporteerd in de 'klimaatmonitor waterschappen'. De monitor doet dit zowel voor de gehele sector, als voor de afzonderlijke waterschappen. Daarmee is de monitor een goed instrument voor waterschappen om te sturen op beleid en projecten op het gebied van CO₂-reductie, energiebesparing en opwekken van duurzame energie.

Duurzame bedrijfsvoering

In 2021 is besloten ons onderhoudsmaterieel in 2022 en 2023 op HVO-diesel te laten rijden. Deze brandstof heeft een veel lagere CO₂-uitstoot dan reguliere diesel. De meerkosten worden uit het duurzaamheidsbudget gefinancierd. Na 2023 moet er een keuze gemaakt worden over de voortzetting van het toepassen van HVO-diesel en de financiering hiervan.

Van al onze verblijfsgebouwen hebben we een scan voor een energielabel laten maken (januari 2023 gereed). Op basis van de uitkomsten gaan we een voorstel maken voor aanpassingen met betrekking tot de energieprestatie van de gebouwen. Het gaat bijvoorbeeld om isolatiemaatregelen, verlichting, andere verwarmingssystemen en het opwekken van duurzame energie.

Voor de bedrijfsprocessen van de afdeling Schoon Water (SW) hebben we de reductiekansen voor CO₂ onderzocht en een conceptlijst aan maatregelen opgesteld. Voor Veiligheid en Voldoende Water (VWV) loopt het onderzoek nog. Ondertussen worden er al maatregelen genomen. Het gemaal Oostermoer is visvriendelijk gemaakt, waarbij we gekozen hebben voor energiezuinige motoren. Deze motoren zijn duurder in aanschaf, maar verbruiken tijdens het gebruik minder energie: minder

CO₂-uitstoot dus en lagere beheerkosten. Het onderzoek naar de elektrificatie van gemaal Rozema is vrijwel afgerond. De planning is om in 2023 een uitgewerkte optie aan het bestuur voor te leggen. Bij het zuiveringsproces van afvalwater ontstaat biogas. Wij leveren dit niet als biogas aan het gasnet. Het is rendabeler om wkk's (warmtekrachtkoppeling) in te zetten en de geproduceerde stroom en warmte voor bedrijfsprocessen te gebruiken. We zijn bezig met het plaatsten van nieuwe wkk's op de rwzi's Assen en Scheemda. Deze hebben meer capaciteit en schonere verbranding dan de huidige. Tevens worden fakkels vervangen door biogasketels. Hiermee worden de kantooruimtes verwarmd. De ontwikkelingen rond maatregelen tegen de emissie van methaan en lachgas op rwzi's volgen we en dragen we aan bij.

Ondanks dat we al grote stappen hebben gezet, blijft verdere energiebesparing continu aandacht vragen. De energie die we gebruiken, willen we duurzaam opwekken. Zo laten we in 2023 een zonnecarport bouwen over de parkeerplaats bij het waterschapshuis en laboratorium.

We hebben in 2022 het instrument CO₂-prestatieladder onderzocht. In landelijke werkgroepen bijvoorbeeld, worden ervaringen tussen waterschappen gedeeld. Certificeren biedt ons als waterschap weinig meerwaarde. De systematiek is echter bruikbaar, ook zonder certificering. In 2023 werken we dit verder uit.

Voortgang maatregelen

Maatregel	Gepland	Status	
1	Evalueren toepassing HVO-diesel en keuze maken m.b.t. toekomstig gebruik.	2023	Toepassing loopt, evaluatie volgt in 2023.
2	Energiescan maken van al onze gebouwen met een verblijfsfunctie.	2022	Loopt, rapport Q1 2023.
3	In beeld brengen CO ₂ -reductiekansen tot en met 2027.	2022	Voor SW bekend. Voor VVW nog oppakken.
4	Elektrificeren verwarmingssystemen gebouwen (eventueel in combinatie met aanbrengen isolatie).	2025	Opties volgen uit maatregel 2.
5	Onderzoek elektrificeren gemaal Rozema.	2022	Q1 2023 is er een uitgewerkte optie. Wordt aan bestuur voorgelegd.
6	Verkennen mogelijke maatregelen methaan en lachgas op rwzi's, eventueel via pilots.	2027	Loopt.
7	Onderzoeken toepassing en implementatie CO ₂ -prestatieladder.	2022	Afgerond.

Duurzaam opdrachtgeverschap

We passen steeds vaker methodieken toe, waarmee we duurzaamheidsaspecten van onze projecten kunnen beoordelen. Hierdoor kiezen we vaker voor duurzamer oplossingen. Zo hebben we bijvoorbeeld een grote stap gemaakt in het uitbestede transport van zuiverings-slib. Vanaf 1 januari 2023 wordt er met 100% HVO-diesel gereden: een reductie van 90% CO₂. Naast de inzet van HVO wordt er in 2023 een elektrisch rijdende vrachtwagen ingezet. In 2024 zal er een tweede elektrische vrachtwagen gaan rijden, waarmee ons slibtransport voor 1/3 elektrisch wordt.

We zijn het Mussel-Aa-kanaal aan het baggeren. Bij dit werk wordt een elektrisch aangedreven baggerzuiger toegepast. De benodigde stroom wordt opgewekt door een aggregaat met een moderne Stage-5-motor. Deze motoren hebben een lage uitstoot van CO, HC, NO_x en roetdeeltjes. Op dit moment verkennen we het toepassen van CO₂-beprijzing. Bij deze methodiek wordt er een fictief bedrag gekoppeld aan de uitstoot van CO₂ (of andere broeikasgassen, omgerekend naar CO₂-equivalenten). Op die manier krijgen we een beter en meer realistisch beeld van de impact van onze uitstoot. We sluiten aan bij de richtlijnen en strategie die vanuit de Unie van Waterschappen worden

opgesteld en waar wij ambtelijk en bestuurlijk bij betrokken zijn. In 2023 willen we intern de methodiek uitproberen bij afwegingen.

In ons inkoopbeleid hebben we de ambities vanuit de landelijke strategie 'duurzaam opdrachtgeverschap waterschappen' (DOW) een duidelijk plek gegeven. Zo is duurzaamheid geborgd binnen het inkoopproces.

Voortgang maatregelen

Maatregel	Gepland	Status
8 Bepalen toepassing van CO ₂ -vrije brandstof bij uitbesteed regulier watersysteemonderhoud (volgend op evaluatie uit maatregel 1).	2023	Gepland.
9 Bepalen toepassing van CO ₂ -vrije brandstof bij uitbesteed vrachttransport van zuiveringsslib (volgend op evaluatie uit maatregel 1).	2023	Afgerond.
10 Aansluiten bij landelijke ontwikkeling en strategie CO ₂ -beprijzing en vertalen naar onze organisatie.	2023	Loopt.
11 CO ₂ -beprijzing toepassen bij aanbestedingen.	2023	Gepland.

Duurzame gebiedspartner

De uitstoot van CO₂ door veenoxidatie in ons gebied is vele malen groter dan onze eigen voetafdruk. In 2022 zijn door de provincies Groningen en Drenthe strategieën opgesteld voor de veenoxidatiegebieden. We hebben hier nadrukkelijk aan meegewerkt vanuit onze rol als waterbeheerder. Inmiddels heeft het Rijk de opgave voor deze gebieden onderdeel gemaakt van het NPLG, het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Voortgang maatregelen

Maatregel	Gepland	Status
12 Actief inbrengen van CO ₂ -reductie als onderwerp binnen de strategie Veenoxidatie.	2023	Op strategisch niveau afgerond. Inbreng in gebiedsplannen NPLG loopt.

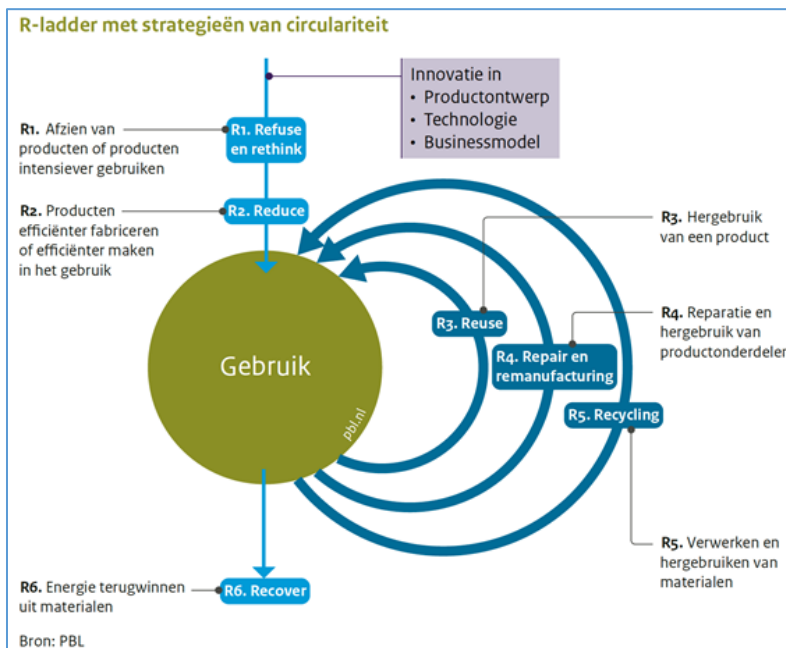
Circulaire Economie

De circulaire economie is een thema dat volop in beweging is. Het gaat zowel om welke materialen we zelf inkopen, als hoe we opdrachten op de markt zetten. Op dit moment werken we aan een uitvoeringsprogramma 'Circulair Hunze en Aa's', waarin concrete doelstellingen en maatregelen worden geformuleerd. Dit uitvoeringsprogramma is in 2023 gereed.

Ondertussen loopt er vanuit de Unie van Waterschappen een implementatietraject 'klimaatneutraal en circulair assetmanagement en opdrachtgeverschap'. We zijn hierbij aangehaakt.

Duurzame bedrijfsvoering

Bij de rwzi in Gieten is een installatie gebouwd die extra fosfaat uit het gezuiverde afvalwater verwijdert. Naast dat dit een goede extra stap is voor de waterkwaliteit, is er ook gekozen om de installatie te bouwen in een bestaande bak die niet meer gebruikt werd. Hierdoor hoeven er voor de bak én geen nieuwe bouwstoffen gedolven en aangevoerd te worden én de oude bak hoeft niet gesloopt te worden. Bij werkzaamheden in het Anloërdiep hebben we gebruikte duikers kunnen inzetten, waardoor er bespaard werd op de projectkosten en er geen nieuwe duiker geproduceerd hoefde te worden. Op de r-ladder (strategieën van circulariteit, zie onderstaande afbeelding) scoort deze aanpak goed.

De leverancier van onze nieuwe bedrijfskleding neemt de oude kleding in en laat er nieuwe producten van maken. Oude kleding krijgt een tweede leven door er bijvoorbeeld een (laptop) tas of etui van te maken. Ook hergebruik van materialen die weer als vezels worden gebruikt in nieuwe producten is mogelijk.

Voor zuiveren blijven we de in 2017 vastgestelde "Herijking Zuiveringsstrategie" volgen en het daaruit opgestelde plan van aanpak. Voor de terugwinning van fosfaat uit zuiveringsslib moet onze slibverwerker een businesscase overleggen. Op basis hiervan wordt met de andere waterschappen (Noorderzijlvest en Drents Overijsselse Delta) besloten of we bereid zijn om hier extra budget voor uit te trekken. Na realisatie van de slibmonoverbrander zal de calorische waarde uit het slib zo efficiënt mogelijk worden ingezet bij afvalverwerker EEW in Delfzijl en de omliggende industrieën.

Duurzaam opdrachtgeverschap

We hebben een verkenning gedaan naar het instrument Dubocalc gedaan. Dit instrument helpt om de milieu-impact van diensten, werken en producten te berekenen. De circulariteit van materialen is daar onderdeel van. We gaan in 2023 het instrument in enkele projecten toepassen om er verdere ervaring mee op te doen.

Wij hebben een raamovereenkomst voor kleine civieltechnische werkzaamheden. Hierin is de ambitie opgenomen om te verduurzamen, onder andere op circulariteit. Bij het renoveren van stuwen bijvoorbeeld, wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van vrijgekomen damwanden uit andere projecten. De gebruikte planken krijgen zo een tweede en soms zelfs derde leven.

Via onze werkmethode Duurzaam-GWW worden binnen projecten kansen voor circulariteit afgewogen.

Duurzame gebiedspartner

Het project de Brede Groene Dijk heeft in november 2022 'het Zonnetje' gewonnen. Dit is de prijs voor een innovatief en inspirerend project binnen het Nationaal Deltaprogramma. Het is een erkenning dat de Brede Groene Dijk gezien wordt als het voorbeeld van Nederlandse innovatieve waterbouw. Nederland moet de komende jaren veel dijken versterken. De zeedijk in Noordoost Groningen is versterkt met lokaal gerijpt zout baggerslib uit de Eems Dollard. We voorkomen daarmee veel transportbewegingen voor grond en verminderen zo de CO₂-emissie van transport. Door lokaal gewonnen slib te laten rijpen tot bruikbare klei, hoeven er minder andere grondstoffen gebruikt te worden. Een mooi voorbeeld van circulariteit.

Bovendien laat de Brede Groene Dijk zich in de toekomst makkelijker aanpassen aan een stijgende zeespiegel dan een dijk met steen of asfalt, omdat er heel eenvoudig extra klei kan worden aangebracht. Kortom, een unieke en nieuwe manier van dijken versterken in Nederland die invulling geeft aan duurzaam en circulair werken.

We werken ook mee aan verkenningen voor een bredere inzet van de gerijpte klei uit zout baggerslib. Het wordt bijvoorbeeld gebruikt in een pilotproject waarbij een laag landbouwperceel is opgehoogd.

Voortgang maatregelen

Maatregel	Gepland	Status
13 Opstellen uitvoeringsprogramma Circulaire Economie.	2023	Loopt.

Maatschappelijk verantwoord waterschap

We willen onze doelen op een verantwoorde manier bereiken, met oog voor de impact van ons handelen op het milieu, onze omgeving en voor mensen en organisaties om ons heen.

Duurzame bedrijfsvoering

We werken hiervoor bijvoorbeeld aan bewustwording in de organisatie. We houden aan het begin van projecten zogenaamde psu's (project start up), waarin duurzaamheidskansen geanalyseerd worden. In bestuursvoorstellen zit een duurzaamheidsparagraaf, waarin we deze kansen opnemen. We hebben in 2022 een interne nieuwsbrief gemaakt over duurzaamheid. Hierin zijn op inspirerende wijze enkele projecten rond duurzaamheid en circulariteit uitgelicht. Zo werken we aan draagvlak en laten we zien hoe de thema's concreet vorm kunnen krijgen. Via een intranetsite en een aparte mailbox helpen we collega's om stappen te zetten.

In 2022 is er als stage een onderzoek uitgevoerd naar circulair inkopen. Dit onderzoek richtte zich ook op de menselijke kant van verduurzaming.

Duurzaam opdrachtgeverschap

We zijn aangehaakt bij de werkgroep van de Unie van Waterschappen die de implementatie van Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen (DOW) ondersteunt. Binnen onze aanpak Duurzaam-GWW houden we al rekening met diverse aspecten van duurzaam opdrachtgeverschap.

We hebben goed contact met de markt. We hebben de eerste stappen richting de geplande marktconsultatie gezet. We zullen samen met deze partijen moeten kijken wat er de komende jaren mogelijk is en in welk tempo.

Onder het thema circulariteit hebben we vermeld dat er van oude bedrijfskleding nieuwe producten gemaakt worden. Deze worden gemaakt door sociale onderneming VanHulley, door mensen met een migratieachtergrond. Het is onderdeel van hun opleiding, waarin ze werkervaring opdoen. Hierdoor krijgen ze betere kansen op de arbeidsmarkt.

Voortgang maatregelen

Maatregel	Gepland	Status	
14	Marktconsultatie lokale MKB: ontwikkelingen en innovaties m.b.t. duurzaamheid	2023	Vorbereiding gestart.

Duurzame gebiedspartner

Waar we samenwerken met gebiedspartners, bespreken we ook doelen met betrekking tot duurzame thema's. In 2022 was er veel aandacht voor de problematiek van veenoxidatie. Samen met de provincies Groningen en Drenthe hebben we aan een strategie gewerkt om hiermee om te gaan.

Ook werken we volop mee aan het uitwerken van de opgaven en het vormgeven van de gebiedsplannen van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied). Een belangrijke opgave in het NPLG is dat het kabinet heeft besloten water en bodem sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting van ons land. Ook klimaatdoelen zijn een belangrijk onderdeel van het NPLG. We brengen kennis in en denken mee over mogelijke oplossingen en maatregelen.

We werken mee, zowel ambtelijk als bestuurlijk, aan de regionale energiestrategieën (RES) van de provincies Groningen en Drenthe. De RES is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie- infrastructuur.

Tot slot

We hebben in 2022 nagenoeg alle voor dat jaar geplande maatregelen uitgevoerd. We zijn hiermee goed op weg om onze duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. Er blijven echter de komende jaren ontwikkelingen op ons afkomen die om extra aandacht vragen. Zo zullen we bijvoorbeeld onze gemalen mogelijk vaker inzetten als gevolg van een veranderend klimaat. Dit gaat gepaard met een hoger energieverbruik. Kortom: we liggen op koers, maar we zijn er nog niet.